

Зарічанська Зоя Віталіївна

здобувачка освіти третього (освітньо-наукового) рівня

Державного університету «Київський авіаційний інститут»

Zarichanska Zoya

Obtaining Education of the third (Educational and Scientific) Level

State University "Kyiv Aviation Institute"

ORCID: 0009-0003-2302-2042

DOI: 10.25313/law-2026-3-97-9

ВИДИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ У ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

TYPES OF PROCEDURAL TERMS IN COMMERCIAL PROCEEDINGS

Анотація. Вступ. Класифікація процесуальних строків у судочинстві здійснюється науковцями за різними критеріями. Визначальний критерій поділу закладено у процесуальних кодексах, зокрема у Господарському процесуальному кодексі України. Дотримання процесуальних строків у господарському судочинстві є необхідною складовою права на доступ до суду.

Мета. Метою статті є формування усталеної практики застосування процесуальних строків на основі порівняння різних класифікацій процесуальних строків, розроблених вітчизняними науковцями, виокремлення найбільш значущого критерію класифікації та аналізу застосування господарськими судами відповідних норм процесуального кодексу стосовно обрахування та визначення строків.

Матеріали і методи. Застосовано методи аналізу та синтезу, порівняльно-правовий метод щодо різних класифікацій процесуальних строків.

Результати. У статті проведено аналіз різних класифікацій процесуальних строків, визначено критерії відповідного поділу, їх значущість як в практичному застосуванні так і в подальших наукових дослідженнях.

Перспективи. Подальші дослідження теми процесуальних строків сприятимуть більш чіткому розумінню норм процесуального кодексу та їх застосуванню господарськими судами, отримані результати нових досліджень дозволять запропонувати додаткові обґрунтування для ініціювання внесення змін до відповідних норм ГПК України щодо ширшої дискреції господарського суду в частині відновлення процесуальних строків.

Ключові слова: процесуальні строки, нормативні строки, судові строки, поновлення строків, продовження строків.

Summary. Introduction. Classification of procedural terms in court proceedings is carried out by scientists according to various criteria. The determining criterion for division is laid down in procedural codes, in particular in the Economic Procedural Code of Ukraine. Adherence to procedural terms in commercial proceedings is a necessary component of the right to access to court.

Purpose. The purpose of the article is to form an established practice of applying procedural terms based on a comparison of different classifications of procedural terms developed by Ukrainian scientists, to single out the most significant classification criterion and to analyze the application by commercial courts of relevant norms of the procedural code regarding the calculation and determination of terms.

Materials and methods. The methods of analysis and synthesis, the comparative legal method regarding various classifications of procedural terms are applied.

Results. The article analyzes various classifications of procedural terms, defines the criteria for the appropriate division, their significance both in practical application and in further scientific research.

Discussion. Further research on the topic of procedural terms will contribute to a clearer understanding of the norms of the procedural code and their application by commercial courts, the results of new research will allow to offer additional justifications for initiating changes to the relevant norms of the Code of Criminal Procedure of Ukraine regarding the broader discretion of the commercial court in terms of restoring procedural terms.

Key words: procedural terms, regulatory terms, court terms, renewal of terms, extension of terms.

Постановка проблеми. Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України та Кодекс адміністративного судочинства викладені у нових редакціях, які набули чинності з 15 грудня 2017 року. Безпосередньо в кодексах міститься визначальний критерій поділу процесуальних строків на види. Залежно від цього поділу визначається право суду: чи поновити строк чи продовжити. У свою чергу, якщо поновлювати строк, то з таким клопотанням учасник справи має право звернутися після спливу строку, тоді як для строку, який підлягає продовженню, необхідне звернення з відповідним клопотанням виключно до спливу строку, що унеможливує його відновлення в разі його пропуску з поважних причин і незааявлення клопотання про продовження до спливу строку. Така колізія виникла з часу викладення процесуальних кодексів у новій редакції і існує на теперішній час. Відповідно учасники справи позбавляються права на судовий захист у разі пропущення відповідного строку з поважних причин, що є неприпустимим в світлі практики Європейського суду з прав людини. Тому дії господарського суду, що застосовує прямо такі норми процесуального кодексу, трактуються як надмірний формалізм.

Водночас дотримання процесуальних строків є важливою складовою судового процесу та права на справедливий розгляд справи компетентним судом. Отже необхідно віднайти компроміс між дотриманням прав учасників справи щодо надання ними своїх пояснень, аргументів, доказів та дотриманням процесуальних строків на кожній стадії судового процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Класифікація процесуальних строків є подібною у господарському, цивільному та адміністративному судочинстві. Поділ їх на види здійснювався вітчизняними науковцями стосовно зазначених видів судочинств. Так С. Я. Фурса [7, с. 275–277] визначав декілька способів класифікацій процесуальних строків. Червоний Ю. С. [8, с. 185] здійснював поділ процесуальних строків в залежності від того, хто має вчинити процесуальні дії. Цієї ж думки дотримуються і вітчизняні науковці Мінченко Р. М. та Андронов І. В. [5, с. 135]. Берназюк Я. О. [11; 12] аналізуючи Кодекс адміністративного судочинства України в редакції 2017 року пропонує широкий підхід до класифікації строків за суб'єктом, для якого встановлено відповідний строк: строки для учасників справи та строки для суду. Джафарова М. В. [13] також аналізуючи зазначений кодекс акцентує увагу на поділі процесуальних строків, що визначені самим кодексом — за способом встановлення їх тривалості — строки встановлені законодавством та строки, встановлені судом. Науковці, що спеціалізуються на господарському процесі досліджували процесуальні строки здебільшого до викладення Господарського процесуального кодексу України в новій редакції. О. М. Борщевська [14] виділила наступний підхід

до визначення поняття «господарсько-процесуальний строк» — це встановлений законом або визначений судом в рамках строків, які встановлені в законі, необхідний проміжок часу для вчинення суб'єктами господарсько-процесуальних правовідносин певних процесуальних дій в межах їх процесуальних прав та обов'язків. Шекера Ю. О. [15] визначила поняття процесуального строку як проміжок часу, протягом якого суб'єкти господарського процесу (господарський суд, сторони, інші учасники процесу) зобов'язані або наділяються правом здійснити процесуальні дії чи закінчити певну частину провадження у справі. Після викладення Господарського процесуального кодексу України у новій редакції аналіз процесуальних строків у господарському судочинстві здійснювався, до прикладу Никифорчуком М. І. [16], так науковець доходить висновку, що строк є певним проміжком часу, має свій початок та кінець і застосовується з метою строково-вчасного здійснення певних дій. Найбільш розповсюдженим є визначення процесуального строку через спосіб його встановлення або кількісні критерії обчислення. Никифорчук М. І. [17] вважає, що строк є розумним, якщо він передбачає час достатній, з урахуванням обставин справи, для вчинення процесуальної дії, та відповідає завданню господарського судочинства. Поділ процесуальних строків за способом встановлення на нормативні (встановлені законом) і судові (встановлені судом) з наукової літератури перейшов у кодифіковані закони — Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України. На сьогоднішній день відсутній ґрунтовний аналіз процесуальних строків в господарському судочинстві з урахуванням змін в чинному законодавстві, їх класифікація та функціональне призначення, а також їх відновлення в разі їх спливу.

Метою статті є формування усталеної практики застосування процесуальних строків на основі порівняння різних класифікацій процесуальних строків, розроблених вітчизняними науковцями, виокремлення найбільш значущого критерію класифікації та аналізу застосування господарськими судами відповідних норм процесуального кодексу стосовно обрахування та визначення строків.

Матеріали і методи. Застосовано методи аналізу та синтезу, порівняльно-правовий метод щодо різних класифікацій процесуальних строків.

Виклад основного матеріалу. Розгляд справ у господарських судах завжди здійснювався у стислі, чітко визначені строки. Вказане зумовлено тим, що господарські правовідносини потребують швидкого регулювання, оскільки тривалість розв'язання задач у господарській сфері може зумовити негативні майнові наслідки для учасників спору і навіть подальше ускладнення такого вирішення.

Теперішній Господарський процесуальний кодекс України (далі — ГПК України) мав назву Арбіт-

ражний процесуальний кодекс України та введений в дію 1 березня 1992 року Постановою Верховної Ради України «Про порядок введення в дію Арбітражного процесуального кодексу України» від 06.11.1991 № 1799-XII [1].

У ст. 69 Арбітражного процесуального кодексу України визначається строк розгляду справи — протягом двох місяців з моменту отримання судом позовної заяви [2].

До Арбітражного процесуального кодексу України вносились чисельні зміни, зокрема, у 2001 році Законом України «Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України» від 21.06.2001 № 2539-III назву кодексу викладено у такій редакції — «Господарський процесуальний кодекс України» [3].

Незважаючи на внесення змін до ГПК України, норма ст. 69 щодо строку розгляду справи залишалась незмінною — два місяці з моменту надходження позову до господарського суду.

Такий строк міг бути продовжений у виняткових випадках, за бажанням сторін, в останній редакції до 2017 року — не довше ніж на п'ятнадцять днів.

Отже, законодавець передбачив, щоб справи у господарських судах підлягали достатньо швидкому розгляду, не більше ніж два з половиною місяці.

Верховна Рада України 03 жовтня 2017 року прийняла Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», яким процесуальні кодекси викладені в нових редакціях і в основних рисах відповідні кодекси стали релевантними між собою, день набрання чинності такого Закону — 15 грудня 2017 року [4].

З цього часу норми процесуальних кодексів, що регулюють провадження у цивільних, адміністративних та господарських справах приведені до спільного знаменника та подібно регулюють процесуальні питання, зокрема норми щодо процесуальних строків кореспондуються між собою у процесуальних кодексах.

Строк розгляду справи у господарському суді першої інстанції з 15.12.2017 збільшився. Так, на підготовче провадження законодавець відвів господарському суду від шістдесяти до дев'яноста днів, на розгляд справи по суті — тридцять днів. Отже, загалом господарський суд зобов'язаний розглянути справу у строк до чотирьох місяців.

Незважаючи на незначне збільшення терміну провадження справи у суді першої інстанції, швидкий розгляд справи в господарських судах і на сьогодні є на часі з огляду на необхідність запобігати невизначеності у спірних ситуаціях для суб'єктів господарювання, необхідність підвищувати інвестиційну привабливість українських підприємств, потребу забезпечувати швидке повернення боргів, запобігати збільшенню додаткових витрат, що несе кредитор, поки спір перебуває на стадії вирішення

в суді (інфляційні процеси, нарахування відсотків тощо), і, звичайно, задля зміцнення довіри до судової гілки влади, зокрема і до господарських судів.

Як наслідок, дотримання процесуального строку господарським судом, учасником справи, особою, в якій виступається доказ, є необхідною умовою задля дотримання розумного строку розгляду господарської справи, що є складовою частини права на справедливий суд відповідно до практики Європейського суду з прав людини. Важливість швидкого вирішення господарських спорів важко переоцінити. Більшість спорів у господарських судах стосуються готівкових коштів, нерухомого та рухомого майна. Під час розгляду справи в судах (першої, апеляційної, касаційної інстанцій) таке майно «заморожується» у конфлікті, навіть у разі вжиття заходів забезпечення позову майно набуває статусу кво, тобто і відповідач не може ним розпоряджатися, але воно ще і не належить позивачу. Проте забезпечення позову здійснюється далеко не завжди. Зазвичай спір про майно розглядається судом без забезпечення позову і позивач, вигравши його, в разі довгих судових проваджень, не має змоги виконати таке законне та справедливе рішення у зв'язку з відсутністю рухомого майна (можливо у зв'язку з його зникненням чи знищенням, чи псуванням), нерухомого майна (у зв'язку з його руйнуванням або перебудовою та переоформленням в іншій формі), коштів (у зв'язку із виведенням їх відповідачем із власних рахунків, залишаючи підприємство-«примару» без майна, коштів, офісу і лише існуючим на папері та в реєстрі юридичних осіб). Такі наслідки призводять до недовіри бізнесу до судової гілки влади, а також до недовіри міжнародних суб'єктів господарювання як до українського суду, так і до можливостей ведення в Україні послідовного передбачуваного, відповідального бізнесу. Як відомо міжнародні інвестиції є необхідною складовою української економіки, оскільки внаслідок них створюються нові робочі місця, збільшується надходження податків до місцевих та державного бюджетів, що спричиняє врешті решт підвищення рівня життя не лише українських громадян, які працюють на таких підприємствах, а і громадян, які працевлаштовані в державній сфері і отримують заробітну плату з бюджету, як то лікарі, вчителі, державні службовці та інші.

Довготривалі господарські спори призводять до неможливості юридичними особами здійснювати нормально господарську діяльність, адже в разі неможливості швидкого повернення коштів за продану продукцію чи виконані роботи позивач у подальшому не має обігових коштів для виплати заробітної плати, сплати податків, інших обов'язкових платежів. І, звичайно, основним наслідком є неможливість подальшого заробітку, адже для виготовлення певної продукції необхідна купівля сировини, для якої потрібні обігові кошти, що у свою чергу є неповернутими у зв'язку з тривалим судовим провадженням.

З метою вчасного та оперативного розгляду справи господарським судом законодавцем передбачено механізм визначення процесуальних строків для всіх учасників судового процесу, для суду та для інших осіб (в разі необхідності звернення суду до них з вимогою надати докази).

Процесуальний строк — це визначений проміжок часу, в межах якого вчиняються процесуальні дії [5, с. 135].

Статтею 116 чинного ГПК України унормовано, що початок строку визначається з дня, що слідує за відповідною датою або після того, як настала подія, із якою безпосередньо пов'язується такий строк. Законодавець передбачив випадки, коли закінчення строку настає у неробочий день (вихідний, святковий тощо), тоді останній день переноситься на понеділок, якщо це був вихідний, або на перший робочий день, якщо це був святковий день.

За загальним правилом, відображеним безпосередньо в ст. 113 ГПК України [6], строки поділяються на два види:

- строки, що встановлюються законом;
- строки, що встановлюються судом.

Фурса С. Я. зазначає, що такий поділ здійснюється за способом (порядком) встановлення строків [7, с. 275].

Інші науковці називають такі строки як 1) нормативні, тобто встановлені законом (ці строки можуть бути як визначені, тобто конкретно вказані у нормах процесуального кодексу, так і невизначені); 2) судові, тобто призначені судом (суддею). Можливість встановлення таких строків або передбачена в самій нормі закону або випливає з її змісту [6, с. 135; 8, с. 185].

Цей поділ процесуальних строків є найбільш очевидним. До строків, які встановлені законом, відносяться, до прикладу, строки розгляду справи на стадії підготовчого провадження (шістдесят-дев'яносто днів) та на стадії розгляду справи по суті — протягом тридцяти днів (ст. 195, ст. 248 ГПК України), строк розгляду заяви про забезпечення позовних вимог обмежений двома днями з часу отримання судом заяви (ст. 140 ГПК України), строк для вирішення заяви про видачу судового наказу — п'ять днів з дня надходження такої заяви (ст. 154 ГПК України), термін для розгляду заяви про скасування судового наказу обмежений двома днями з моменту отримання її судом (ст. 158 ГПК України), строк для подання відзиву на позов у спрощеному позовному провадженні законодавець чітко визначив у межах п'ятнадцяти днів з дня отримання відповідачем ухвали про відкриття провадження у справі (ст. 251 ГПК України) тощо.

Із проаналізованих норм щодо строків, які встановлюються законом, тобто визначені безпосередньо в нормах ГПК України, випливає, що більшість таких строків стосується дій суду, проте інколи строк може стосуватися і дій учасників справи та інших осіб, від яких вимагаються певні дії. Проте суттєвим виснов-

ком є те, що строки для здійснення певних процесуальних дій судом встановлюються виключно законом.

Нагомість строки, що встановлюються судом, стосуються учасників справи та інших осіб, які не беруть участь у справі, але мають надати суду на його вимогу певні докази та пояснення. Так, суд встановлює строки для подання заяв по суті в загальному позовному провадженні, окрім позовної заяви (ст. 161 ГПК України) та для подання заяв по суті — відповіді на відзив та заперечення на відповідь на відзив у спрощеному позовному провадженні (ст. 251 ГПК України).

Відповідно до означеного поділу строків залежить і можливість їх відновлення. Так, у ст. 119 ГПК України передбачено, що в разі пропуску строку, який визначається законом (нормативного строку) господарський суд, за відповідним клопотанням сторони у справі та якщо обставини, що зумовили його пропуск, обґрунтовані поважними причинами, може поновити такий нормативний строк. Тоді як пропущений судовий строк (строк, встановлений судом) підлягає продовженню за умови існування поважних причин його пропуску та якщо сторона, яка пропустила судовий строк, подасть відповідне клопотання до закінчення такого строку.

У питанні можливості поновлення процесуального строку чи надання додаткового строку судова практика керується здоровим глуздом і враховує необхідність дотримання присічних строків, якими, зокрема, є строки окремих стадій судового провадження і безпосередньо загальний строк розгляду справи, а також враховує необхідність надання сторонам висловитись [9].

За загальним правилом ст. 118 ГПК України в разі подання документів (заяви, клопотання, скарги тощо) з пропуском строку без заявлення клопотання про продовження чи поновлення відповідного строку або в разі, якщо господарський суд не визнає зазначені заявником обставини достатніми для визнання їх поважними, наслідком є залишення таких документів без розгляду.

Крім передбаченого ГПК України критерію поділу строків за способом їх встановлення, науковці здійснюють поділ на підставі більш широкого наукового тлумачення класифікації строків.

Основними критеріями класифікації строків у господарському судочинстві необхідно визначити об'єктивність, науковість, зв'язок з дослідницькою та судовою практикою, спираючись на досвід історичної нормотворчості [10, с. 27].

У науковій літературі існує поділ процесуальних строків за чіткістю їх визначення, а саме:

- абсолютно визначені — ті, тривалість яких чітко визначена законом або судом;
- відносно визначені — ті, тривалість яких пов'язана з настанням якоїсь події;
- невизначені — строки, які не мають чіткої визначеності [7, с. 276].

До абсолютно визначених строків відносяться строки щодо: постановлення ухвали про відкриття провадження у справі, залишення позову без руху, повернення позовної заяви або відмову у відкритті провадження у справі — протягом п'яти днів з дня надходження позову до господарського суду; вирішення питання про вжиття заходів забезпечення позову — протягом двох днів з моменту надходження відповідної заяви; подання заяв по суті, що визначаються судом у загальному позовному провадженні, але строк для подання відзиву на позов не може бути меншим, ніж п'ятнадцять днів з дня отримання ухвали про відкриття провадження у справі; заявлення зустрічного позову — допускається виключно у строк, що визначений для подання відзиву на позов. Варто зауважити стосовно строків подання доказів, адже докази необхідно подати разом із першою заявою по суті, тобто позивач їх додає до позову, відповідач — до відзиву, а третя особа — до своїх пояснень щодо позову.

Прикладом відносно визначеного строку є направлення викликів та повідомлень судом, зокрема у ч. 4 ст. 120 ГПК України визначено, що ухвала має бути вручена завчасно, виходячи з розрахунку, що особа, яка повідомляється про виклик, мала достатній час для прибуття до суду, але не менше ніж п'ять днів. Також це стосується опублікування оголошення на сайті в разі, якщо невідома адреса учасника справи: таке оголошення має бути розміщене не пізніше, ніж за десять днів до дня судового засідання (ч. 4 ст. 122 ГПК України). Ще одним прикладом відносно визначеного строку є строк подання доказів понесення витрат. Так, докази понесення стороною витрат у зв'язку з отриманням правової допомоги, інших витрат, пов'язаних з розглядом справи, можуть бути подані протягом розгляду справи у будь-який час до ухвалення рішення; водночас вони можуть бути подані і після проголошення рішення, якщо сторона про це клопотала до закінчення дебатів — у такому випадку строк продовжується на п'ять днів з моменту оголошення рішення (ч. 8 ст. 129 ГПК України).

Невизначеними строками у господарському процесі є строк розгляду справи у спрощеному позовному провадженні — протягом розумного строку (але законодавець передбачив, що такий строк не має перевищувати шістьдесяті днів з дня відкриття провадження у справі, ч. 1 ст. 248 ГПК України); строк для проведення мирного врегулювання спору між сторонами за участю судді — також протягом розумного строку і знову ж законодавець передбачив

запобіжний термін для невиннованого затягування розгляду справи — не більше ніж тридцять днів з початку такого врегулювання (ст. 190 ГПК України); тривалість судових дебатів — визначається судом, виходячи з критерію розумності, тобто для надання учаснику справи можливості висловити стисло і узагальнено свою позицію і водночас враховуючи вже заслуховування судом вступного слова, питань-відповідей сторін, здійснення дослідження доказів у справі та необхідність дотримання не тільки процесуального строку, а й часу, відведеного судом для розгляду конкретної справи (ст. 218 ГПК України). У даному випадку законодавець надає суду дискрецію без будь-яких часових обмежень.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Як бачимо, науковці здійснюють поділ процесуальних строків за різними критеріями, враховуючи адресата, якому встановлюється строк, спосіб встановлення строку, чіткість визначення строку та за іншими критеріями.

Строки в господарському судочинстві не є суто часовими обмеженнями, а є дієвим механізмом реалізації принципів диспозитивності та розумності господарського процесу. Поділ строків за способом встановлення (на нормативні та судові) та їх диференціація за суб'єктами (для суду, для учасників справи, для інших осіб) забезпечують чітко визначений алгоритм судового процесу, дії учасників справи та дії господарського суду, відповідно до якого кожен крок має свій дедлайн. Існування чітко визначених строків забезпечує дисципліну процесу, запобігає зловживанню процесуальними правами. Нині, під час воєнного стану, судова практика свідчить про відхід від надмірного формалізму. Інститути поновлення та продовження процесуальних строків є запобіжниками, що дозволяють зберегти доступ до правосуддя, в разі, якщо відповідний строк пропущений з об'єктивних, поважних причин. Проте пропуск процесуального строку без поважних причин тягне за собою санкцію — втрату права на вчинення відповідної дії. Це зумовлює необхідність наявності високої відповідальності учасників справи у господарському судочинстві. Подальші дослідження проблеми процесуальних строків сприятимуть більш чіткому розумінню норм процесуального кодексу та їх застосуванню господарськими судами, а також ініціюванню внесення змін до відповідних норм ГПК України щодо ширшої дискреції господарського суду в частині відновлення процесуальних строків з метою дотримання прав учасників справи.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ: Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Про порядок введення в дію Арбітражного процесуального кодексу України : Постанова Верховної Ради України від 06.11.1991 № 1799-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1799-12/ed20150328#Text> (дата звернення: 26.11.2025).
2. Арбітражний процесуальний кодекс України від 06 лист. 1991 р. № 1798-XII (в редакції станом на 01.03.1992). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/ed19911106#o357> (дата звернення: 26.11.2025).
3. Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України : Закон України від 21.06.2001 № 2539-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2539-14#Text> (дата звернення: 26.11.2025).
4. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 3 жовт. 2017 року № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#n6> (дата звернення: 26.11.2025).
5. Цивільний процес України : Підручник / За ред. Р. М. Мінченка, І. В. Андронova. Х. : Одиссей, 2012. 496 с.
6. Господарський процесуальний кодекс України від 06 лист. 1991 р. № 1798-XII (в редакції станом на 26.11.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/ed20251031#n2845> (дата звернення: 26.11.2025).
7. Цивільний процес України: академічний курс : [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.]; [за ред. С. Я. Фурси]. К. : Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2009. 848 с. Серія «Процесуальні науки». ISBN 978-966-8721-37-3 (серія). ISBN 978-966-8721-86-3 (Видавець Фурса С. Я.). ISBN 978-966-373-506-1 (КНТ).
8. Цивільний процес України : Підручник / За ред. Ю. С. Червоного. К.: Істина, 2007. 392 с.
9. Зарічанська З. В. Межі суддівського розсуду щодо подовження строків для вчинення процесуальних дій у господарському процесі. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2025. № 10. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-10-11532>
10. Борщевська О. Строки у господарському судочинстві : монографія. Одеса, 2017. 230 с.
11. Берназюк Я. О. Види строків в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 4. С. 231–234.
12. Берназюк Я. О. Види процесуальних строків у адміністративному судочинстві. *Судово-юридична газета*. 2018. 16 листопада. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/128894-vidi-protseualnikh-strokiv-u-administrativnomu-sudochinstvi> (дата звернення: 16.02.2026).
13. Джафарова М. В. Функціональне призначення процесуальних строків в адміністративному судочинстві України. *Правові новели*. 2020. № 10. С. 169–175.
14. Борщевська О. М. Юридична природа строків у господарському процесі. *Правова держава*. 2012. № 15. С. 95–99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2012_15_19 (дата звернення: 16.02.2026).
15. Шекера Ю. О. Щодо питання про додержання процесуальних строків судьями господарських судів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Т. 1, Вип. 4. С. 154–157.
16. Никифорчук М. І. Господарсько-процесуальна характеристика строків і термінів. *Правові горизонти*. 2018. № 10(23). С. 28–32.
17. Никифорчук М. І. Щодо розумних строків у господарському процесі. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 702–705. URL: <https://dSPACE.onua.edu.ua/items/6e1cf8a7-b94c-4944-aac3-539fc967713a> (дата звернення: 16.02.2026).

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (1991, November 6). Resolution “On the procedure for putting into effect the Arbitration Procedural Code of Ukraine” No. 1799-XII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1799-12/ed20150328#Text> [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (1991, November 6). *Arbitration Procedural Code of Ukraine* No. 1798-XII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/ed19911106#o357> [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada of Ukraine. (2001, June 21). Law of Ukraine “On amendments to the Arbitration Procedural Code of Ukraine” No. 2539-III. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2539-14#Text> [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017, October 3). Law of Ukraine “On amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine, Civil Procedural Code of Ukraine, Code of Administrative Procedure of Ukraine and other legislative acts” No. 2147-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#n6> [in Ukrainian].
5. Minchenko, R. M., & Andronov, I. V. (Eds.). (2012). *Tsyvilnyi protses Ukrainy* [Civil procedure of Ukraine]. Odissei. [in Ukrainian].
6. Verkhovna Rada of Ukraine. (1991). *Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy* [Commercial Procedural Code of Ukraine] No. 1798-XII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/ed20251031#n2845> [in Ukrainian].
7. Fursa, S. Ya. (Ed.). (2009). *Tsyvilnyi protses Ukrainy: Akademichni kurs* [Civil procedure of Ukraine: Academic course]. Vydavets Fursa S. Ya.; KNT. [in Ukrainian].

8. Chervonyi, Yu. S. (Ed.). (2007). *Tsyvilnyi protses Ukrainy* [Civil procedure of Ukraine]. Istyna. [in Ukrainian].
9. Zarichanska, Z. V. (2025). Mezhi suddivskoho rozvodu shchodo podovzhennia strokiv dlia vchynennia protsesualnykh dii u hospodarskomu protsesi [Limits of judicial discretion regarding extension of procedural time limits in commercial proceedings]. *Internauka. Seriya: Yurydychni nauky*, (10). <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-10-11532> [in Ukrainian].
10. Borshchevska, O. (2017). *Stroky u hospodarskomu sudochynstvi* [Time limits in commercial proceedings]. [in Ukrainian].
11. Bernaziuk, Ya. O. (2018). Vydy strokiv v administratyvnomu sudochynstvi: pytannia teorii ta praktyky [Types of time limits in administrative proceedings: Issues of theory and practice]. *Porivnialno-analitychne pravo*, (4), 231–234 [in Ukrainian].
12. Bernaziuk, Ya. O. (2018, November 16). Vydy protsesualnykh strokiv u administratyvnomu sudochynstvi [Types of procedural time limits in administrative proceedings]. *Sudovo-yurydychna hazeta*. Retrieved from <https://sud.ua/ru/news/blog/128894-vidi-protsesualnykh-strokiv-u-administrativnomu-sudochynstvi> [in Ukrainian].
13. Dzhafarova, M. V. (2020). Funktsionalne pryznachennia protsesualnykh strokiv v administratyvnomu sudochynstvi Ukrainy [Functional purpose of procedural time limits in administrative proceedings of Ukraine]. *Pravovi novely*, (10), 169–175 [in Ukrainian].
14. Borshchevska, O. M. (2012). Yurydychna pryroda strokiv u hospodarskomu protsesi [Legal nature of time limits in commercial proceedings]. *Pravova derzhava*, (15), 95–99. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2012_15_19 [in Ukrainian].
15. Shekera, Yu. O. (2015). Shchodo pytannia pro doderzhannia protsesualnykh strokiv suddiamy hospodarskykh sudiv [On the issue of compliance with procedural time limits by judges of commercial courts]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Yurydychni nauky*, 4(1), 154–157 [in Ukrainian].
16. Nykyforchuk, M. I. (2018). Hospodarsko-protsesualna kharakterystyka strokiv i terminiv [Commercial procedural characteristics of time limits and terms]. *Pravovi horyzonty*, 10(23), 28–32 [in Ukrainian].
17. Nykyforchuk, M. I. (2018). Shchodo rozumnykh strokiv u hospodarskomu protsesi [On reasonable time limits in commercial proceedings]. In H. O. Ulianova (Ed.), *Pravovi ta instytutsiini mekhanizmy zabezpechennia rozvytku Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsii* (Vol. 2, pp. 702–705). Vydavnychiy dim "Helvetyka". Retrieved from <https://dspace.onua.edu.ua/items/6e1cf8a7-b94c-4944-aac3-539fc967713a> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 22.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації: 26.03.2026